

Antik Çağda Ölü Gömme Gelenekleri

Bu sunum vermekte olduğum Antik Çağda Ölü Gömme Gelenekleri dersinde kullanılması için eğitim amaçlı hazırlanmıştır. Sunumda kullanılan materyaller telif hakkına sahip olup eğitim amaçlı olarak kullanımı uluslararası kanunlara göre serbesttir. Başka bir amaçla kullanılması için telif hakkına sahip kişilerden izin alınması gerekmektedir.

ROMA URNE, LAHİT, KLİNELİ ANIT MEZAR ve MEZAR ANITLARI

❖ Roma'nın Erken İmparatorluk Dönemi'nin başlangıcında kremasyon uygulaması vardı ve ölünün külleri görkemli cenaze töreniyle, üzeri kabartmalarla süslü urnelere konulurdu. İnhumasyon gömülerde ise lahitler kullanılırdı. En erken Roma lahitleri İ.Ö.3 yüzyılda kullanılmaya başlar. Üzerinde ölünün yatar durumda gösterildiği “Klineli Anıt”lar ve Mezar Altar’ları da yapılmıştır. M.S. 2. yüzyıl ortalarından sonra, urneler lahitler gibi süslenmeye başlamıştır. Bu dönemden sonra, lahitler ve urneler üzerinde, mitolojik konular da kullanılmaya başlanmıştır.

Roma, urne

Antandros Nekropolü

KABARTMALI ROMA LAHİTLERİNDE KONULAR

Kabartmalı Roma Lahitleri üzerindeki konular genel anlamda iki bölüme ayrılırlar: Bunlar,

A. Yaşamla İlişkili Sahneler

B. Mitolojik Sahneler'dir.

A.Yaşamla İlişkili Sahneler: Bu grupta, insanların fani dünyadaki yaşamlarıyla ilgili konuların yansıtıldığı örnekler yer almaktadır.

a. Savaş-çarpışma Sahnesi: MS 2. yüzyıl ortalarında ortaya çıkmış ve MS 200 lere değin bu sahneler kullanılmıştır. Başlangıçta tek tek savaşçı grupları varken, sonradan kargaşa ortamı yansıtılmıştır.

b. Av Sahneleri: MS 3.-4. Yüzyıl kronolojisi için önem taşırlar. Aslan Avı, Yaban domuzu avı, Sürek Avı ve Tekil av Sahneleri olmak üzere dört alt gruba ayrılırlar.

c. **Düğün Sahneleri:** Bu lahitlerde el sıkışma (tokalaşma) “**dextrarum iunctio**” evliliğin temel ögesi olarak yansıtılmıştır. Genelde karı-koca ortada ayakta durur ve el sıkışır. Bazen sahneye kurbanlık hayvanlar da konulmuştur.

d. **Komutan ve Yüksek Görevli, Memur Sahneleri:** 160-170 lerde başlayan bu sahnede, **concordia**’nın yanı sıra, **pietas** ve **clementia** figürlerine de yer verilmiştir.

e. **Araba ve at yarışı, spor sahneleri:** Çoğunlukla çocuklar ve eroslar üzerinden bu konular sahnelenmiştir.

f. **Özel Yaşamla İlişkili Sahneler:** Çocuğun ilk yıkanmasından tanrılar arasına girişine kadar, değişik sahneler bu grubu oluşturur. Bazen çocuğun yaşamından kesitler, bazen erken ölümü, çocuğun ağlaması, ya da çocuk yaşasaydı gelebileceği yaşam sahneleri yansıtılmıştır.

g. Kline'de Ölü Yemeği Sahneleri: Masada ya da yatak üzerinde yahut da kapak üzerinde, tek başına ya da akrabalarla yemekte gösterilmiştir.

h. Kır Yaşamıyla İlişkili Sahneler: Çoban ve çobanlarla ilgili sahneler, köy yaşantısı ve bağ bozumu sahneleri bu gruba girer.

ı. Mesleklerle İlişkili Sahneler: Meslekler ve el sanatlarıyla ilgili sahnelere yer verilmiştir. Değirmenciler, ayakkabıcılar, müzisyenler, demirciler, tiyatro sanatçıları, denizciler, mimarlar, heykeltıraşlar, lahit yapımcıları, fırıncılar ve marongozlarla, kuyumcular sayılabilir.

i. Filozofik Sahneler

j. Mevsimlerle İlişkili Sahneler

k. Özgeçmişle İlişkili Sahneler

B. Mitolojik Sahneler: Mitolojik sahneler MS 2. yüzyıl başlarında ortaya çıkmıştır. Genelde Yunan mitoslarına dayalı bazen de Roma'nın kendi mitoslarının yansıtıldığı konular sahnelenmiştir.

a. Dionysos'la ilgili sahneler: Şarap ve eğlence tanrısı Dionysos, yaşayanların olduğu kadar, ölülerin de tanrısıdır. Ölümlülere ikinci yaşamlarında mutlu ve eğlenceli bir gelecek vaat etmektedir.

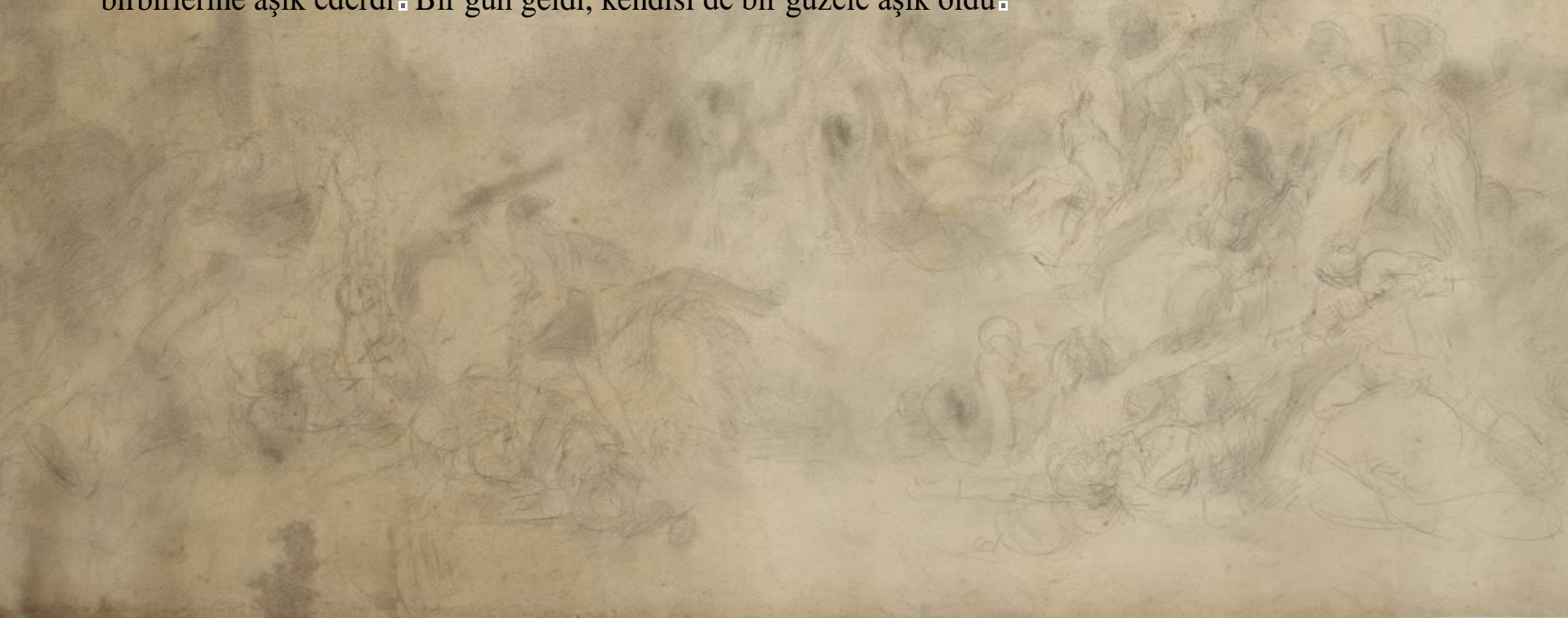
b.Eroslarla ilgili sahneler:

Eroslu lahit

c.Eros-Psyche ile ilgili sahneler: Eros annesi Aphrodite gibi dünyaya güzellik ve ne e getirir, insanların kalplerini a k ateşiyle yakar, insanları mutlu ederdi. Sırtında bir çift kanadı vardı. Bu kanatlarla uçarak dünyayı dola ır, geçtiği yerlere a k çiçeklerinin büyülü kokularını sa ardı. Eros'un elinde her zaman okları olurdu. Bu oklarla insanları kalplerinden vurur, onları birbirlerine a ık ederdi. Bir gün geldi, kendisi de bir güzele a ık oldu.

❖ Mitolojiye göre, Psyche (ruh) yaşlı kralın üç kızının en güzeliydi Gerçekten o kadar güzel, o kadar alımlıydı ki, görenler onu Aphrodite sanıyorlar ve ona tapınıyorlardı Aphrodite bir ölümlü ile karıştırılmaktan hiç hoşlanmamıştı Bu yüzden bir gün oğlu Eros'u yanına çağırdı ve Psyche'yi, dünyanın en çirkin erkeğine aşık ederek cezalandırmasını istedi Eros annesinin isteğini yerine getirmek üzere yola çıktı Psyche'yi bulduğunda, çok gururlu olan ve kimseye aşık olmamakla övünen bu genç kızı, dünyanın en çirkin, en kötü erkeğine aşık etmeye niyetliydi, ancak kalbini nişan alarak oku atmak üzereyken, Psyche'nin güzelliği aklını başından aldı Onu başkasına aşık etmek isterken, kendisi Psyche'ye aşık olmuştu Psyche'yi alıp sihirli bir saraya götürdü Bu saray, koyu bir ormanın ortasında kurulmuş, muhteşem fakat ıssız bir saraydı Yakışıklı Eros, gece karanlık indikten sonra kendini göstermeden saraya giriyor ve sevgilisi Psyche ile buluşuyordu Sihirli sarayda bir insanın isteyebileceği her şey vardı Fakat Psyche'nin tek istediği, kendisini deliler gibi seven bu delikanlının yüzünü görmektir. Fakat Eros bunu kabul etmiyordu, gece hep karanlıkta geliyor ve güneş doğmadan da gidiyordu, akşamları sarayda ateş ya da mum yakılmasını da yasaklamıştı Psyche ne kadar yalvarsa da fayda etmedi "Aşkımızın sırrını kalbinde taşıdığın sürece mutlu olacaksın" dedi Eros, "Beni görmeyi aklından bile geçirme, kim olduğumu ya da kimin oğlu olduğumu da kesinlikle öğrenme, bilmeden tanımadan beni körü körüne sev" "Senden gizlenenleri öğrenmeye çalışarak, mutluluğunu bozma" derdi.

Alman Tülay Tü, 2007. İstanbul Arkeoloji Müzesi

❖ Psyche de, Eros'u böylece güvenip kabullenmişti. Eros'u görmeden kim olduğunu bilmeden körü körüne sevmiştir. Birlikte çok mutluydular. Ancak Psyche'nin kızkardeşleri onların bu mutluluğunu kıskandılar. Bir gün kardeşlerini ziyarete geldiklerinde ona sevdiği delikanlının dünyanın en çirkin, en iğrenç, en vahşi görünüşlü adamı olduğunu söylediler “Eğer güzel bir delikanlı olsaydı, sevdiğinden yüzünü gizlemezdi, seni böyle ıssız bir sarayda tutmazdı” dediler. Ona, gece sevdiği gelmeden önce yanan bir lambanın üzerine vazoyu ters çevirip koymasını söylediler. Böylece Eros uyuduktan sonra vazoyu kaldırıp aydınlıkta onun yüzünü görebilecekti. Psyche merakına engel olamayarak kardeşlerinin dediğini yaptı. Yanan lambayı bir vazonun altına gizleyerek sevdiğini beklemeye başladı. Eros her şeyden habersiz saraya dönmüş, kendini sevgilisinin kolları arasına bırakmıştı. ardından da kısa sürede uykuya daldı. Psyche, Eros uyuyunca gürültü yapmadan yavaşça yataktan kalktı ve ters çevirdiği vazoyu kaldırarak lambayı eline aldı, yatağa yaklaştığında gördüklerine inanamadı. Çirkin ve iğrenç bir erkek görmeyi beklerken; genç, çok yakışıklı bir erkekle karşılaşmıştı. Eros'un yakışıklılığı dünyada ki hiç erkekle kıyaslanamazdı. Yüzü tarif edilemeyecek kadar güzel bu delikalyı görünce, Psyche'nin ona duyduğu aşk daha da arttı. Sevdiğini alından öpmek için eğildiğinde, içinde fitil bulunan lambanın kızgın yağından bir damla Eros'un çıplak omzuna damladı. Eros duyduğu acıyla sıçrayarak uyandı.

❖ Sevgilisinin kendisini dinlemeyip yüzünü görmek için ona oyun oynadığını anladı ve hemen kanatlarını açıp uçarak oradan uzaklaştı Eros'un gitmesiyle birlikte, Psyche için yaptığı büyülü saray da bozuldu Psyche üzüntüden ne yapacağını bilmez olmuştu Hatası yüzünden dünyada her şeyden çok sevdiği kişiyi kaybetmenin acısıyla, yollara düştü. Sevdiğini tekrar bulma ümidiyle tüm dünyayı dolaştı, sayısız yerler gezdi, ama bir türlü Eros'un izine rastlayamadı Sonunda dolaşmaktan bitkin bir halde Aphrodite'nin sarayının kapısını çaldı Onun kendisine acıyıp oğlunun yerini söyleyebileceğini düşünmüştü, ancak Aphrodite ona yardım etmek bir yana dursun, onu bir köle olarak yanında çalıştırmaya başladı Zavallı Psyche sevdiğine ulaşabilmek için buna da razı oldu ve tek kelime dahi etmeden kendisine emredilen her şeyi yaptı Eros için her türlü acıya katlanmaya razı oldu. Nihayet bir gün Eros'un yanan omzu iyileşti ve kendisine bu kadar yürekten bağlı olan sevgilisinin kaderini değiştirmek için Olympos'a gitti Zeus'un ayaklarına kapanıp, Psyche'nin kurtarılması ve kendisine eş olarak verilmesi için yalvardı Zeus onun tüm isteklerini kabul ederek Hermes'e Psyche'nin Olympos'a getirilmesini emretti Psyche tanrılar katına, ölümsüzler arasına getirildi ve orada hayatta her şeyden daha çok sevdiği erkekle evlenerek, çok mutlu bir hayat sürdü

d.Deniz yaratıklarıyla ilgili sahneler:

e.Karışık yaratıklarla ilgili sahneler (Griphonlar, Kentauroslar):

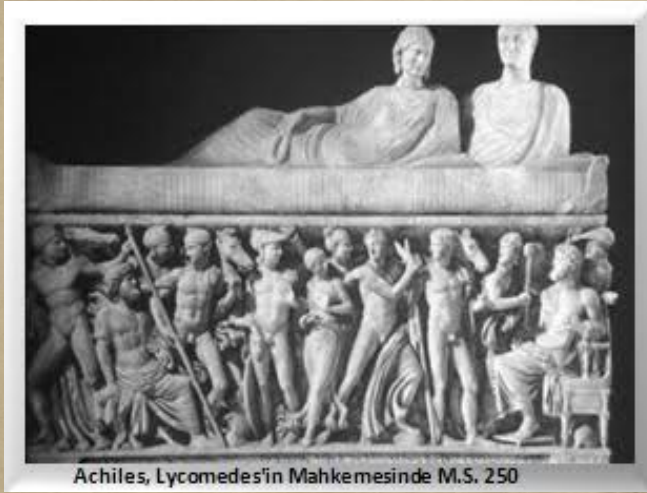
f. Muselerle (Mousalar) ilgili sahneler:

g. Akhilleus'la ilgili sahneler: Homeros'un İlyada'sı Akhilleus'un destanı sayılabilir. Destanın tümünde o anlatılır. Akhilleus, ölümlü Peleus ile nereidlerden su perisi güzeller güzeli ölümsüz Thetis'in oğludur. Güzelliği ile hem Zeus'u hem de Poseidon'u büyüleyen Thetis, Hera tarafından büyütülmüştür. Fakat Zeus, Thetis'in kendisinden doğuracağı çocuğun kendisinden daha güçlü olacağını öğrenince, Thetis'ten vazgeçmiştir. Tanrılar Thetis'in bir ölüm olan Peleus'la evlenmesini uygun bulmuşlardır. Ancak Thetis, Peleus ile evlenmek istemedi. Metamorfoz özelliğini kullanarak kılıktan kılığa girdi, gizlenmeye çalıştı. Ancak sonunda Peleus ile evlenmeye razı oldu.

❖ Peleus ise yunanlıların en dürüstü, en dindarı olarak bilinen Aiakos'un oğlu, Telamon'un kardeşidir. Peleus'un karısı ölünce, tanrılar ona eş olarak Thetis'i seçtiler. Thetis önce onunla evlenmek istemedi. Bilge kentauros Kheiron, Peleus'un yakın arkadaşıydı, onun yardımıyla Peleus Thetis'i evlenmeye razı etti. Kentauros Kheiron, düğünde Peleus'a hedefini hiç şaşırılmaz, dişbudak ağacından özel yapım bir mızrak da hediye etti. Akhilleus Troia'ya savaşa gittiğinde Peleus, bu mızrağı, ölümsüz atlarını ve yanından hiç ayrılmayan Myrmidon'larını oğluna verdi.

❖ Poseidon'un Xanthos ve Balios adlı atları vardı ve bunları ilk önce Hera'ya verdi. Hera atları efsanevi kahraman Kastor'a verdi. Daha sonra bu atlar Poseidon tarafından Akhilleus'un babası Peleus'a, Thetis ile evlendiği düğün sırasında hediye olarak verildi. Böylece bu iki at sonradan Akhilleus'un ölümsüz atları oldu.

Achilles, Lycomedes'in Mahkemesinde M.S. 250

- ❖ Peleus ile Thetis'in birçok çocukları oldu. Thetis bir ölümlü ile evlenmenin verdiği huzursuzlukla doğan her çocuğunu cinsiyet gözetmeksizin kendisi gibi ölümsüz yapmak istiyordu. Bunun için çocuklarını tanrıların ölümsüzlük iksiri ambrosiayla yıkayıp, tılsımlı özel bir ateşe tutarak, bedenlerine işlemiş ölümlülük tohumlarını yoketmeye çalışıyordu. Bu yüzden 6 çocuğunu öldürdü. Peleus bu durumu önce anlayamadı. Ancak bir gece Peleus uyanarak Thetis'in bebek Akhilleus'u bacağından aleve tuttuğunu gördü. Çok kızdı, çocuğu kurtardı ve Thetis'i de evden kovdu. Peleus, yaralı Akhilleus'u alarak, hekimlikte çok derin bilgilere sahip Kentauros Kheiron'un yanına gitti. Kheiron dudakları ve sağ ayağının aşık kemiği yanmış olan Akhilleus'un iyileşmesinin uzun süreceğini söyleyince, Peleus çocuğunu büyütmesi için Kheiron'a bıraktı. Kheiron, çok hızlı koşmasıyla ünlü bir devin iskeletinden bir kemik alarak Akhilleus'un yanık kemiğiyle değiştirdi. Akhilleus'un çok hızlı koşmasının sebebinin bu olduğu kabul edilir.

❖ Bir başka söylenceye göre annesi Thetis, Akhilleus bebekken, onu kendisi gibi ölümsüz yapabilmek umuduyla Styx nehrine batırıp çıkardı. Bu işi yaparken bebeği topuğundan tuttuğu için Styx nehrinin suları oraya etki edememiş ve vücudunun heryeri yaralanmaz olan Akhilleus'un tek yaralanabilir yeri böylece topuğu kalmıştır. Kentauros Kheiron'un yanında uzun süre kalan Akhilleus'a Kheiron'un karısı da bakmıştır. Kheiron Akhilleus'u, avladığı arslan, domuz ve kurt ilikleriyle beslemiştir. Bu yüzden Akhilleus, daha küşükken bile en ağır mızrakları, kılıçları kaldırabilecek güçteydi. Akhilleus Kheiron'dan binicilik, at yetiştirme, araba sürme, saz çalıp söyleme, güzel konuşma, her türlü silahsız ve silahlı savaş tekniği, kargı atma ve koşma konusunda dersler aldı. Sonunda Akhilleus, çağının tüm yiğitlerinden üstün bir konuma geldi. Kheiron ona acıya dayanmayı, yalan söylememeyi, erdemli olmayı, hep kontrollü olmasını ve ayrıca hekimliği de öğretti.

❖ Thetis birgün oğluna kaderini kendi seçebileceğini söyledi. “İki ayrı kader götürecekt seni ölüme; savaşırsan Troia’da, tükenmez bir ün var, ancak dönüş yok. Dönersen yurduna, sevgili baba toprağına, ünün olmasa da çok yaşayacaksın, ölüm sana çabucak gelip çatmayacak” der. Akhilleus, Myrmidon'lar ve ölümsüz iki atı ile birlikte Troia'ya giymeyi tercih etmiş ve savaşın sonlarına doğru, Paris'in okuyla toğığundan vurularak ölmüştür.

